

Náboženství a jeho místo ve společnosti

Mgr. Martin Klapetek, Ph.D.

Kfi TF JU

Émile Durkheim (1858-1917)

Náboženství je jednotný systém *víry a praktik* vztahujících se k *posvátným věcem*, to jest k věcem odtažitým a zakázaným; systém víry a praktik, které *sjednocují* všechny své přívržence v jediném morálním *společenství* nazývaném církev.

Thomas F. O'Dea (1917-1974)

1. poskytuje *podporu*, konsolidaci a útěchu ve *světě*, který je často *nejistý* a nestálý.
2. pomocí kultu a *obřadů* nabízí transcendentní *vztah*, čímž pomáhá znovunastolit *pocit bezpečí*. Pomáhá člověku v nalezení jeho *místa ve světě*.
3. sakralizuje *normy* a hodnoty *společnosti*. Upřednostňuje *skupinové* cíle před individuálními *tužbami*. *Legitimizuje* uspořádání společnosti.

Thomas F. O'Dea (1917-1974)

4. Nabízí takové hodnoty, které *zpochybňují* zavedení normy. Podporuje *změnu* stávajícího sociálního řádu.
5. Přispívá k zformování a *udržení identity*, protože přijetí jistých náboženských *hodnot*, stejně jako náboženských *výkladů* podstaty světa, člověka a společnosti, popřípadě možnosti *spásy*, umožňuje *pochopení* sebe sama.
6. Usnadňuje *přechody* z jedné věkové skupiny do druhé.

Peter L. Berger (nar. 1929)

Člověk ve srovnání s jinými živočichy nemá stabilní přirozené prostředí, a proto si je musí neustále vytvářet. Snaha o jeho vytvoření je tak vlastně jakousi antropologickou nutností.

Společnost je produktem člověka a člověk je produktem společnosti.

Externalizace, objektivizace a internalizace

Legitimizace a struktura věrohodnosti

Sekularizace a moderní společnost 1

Teorie modernizace – rozlišení „*moderních*“ společností od „*tradičních*“.

Sekularizace

Původně snaha o *odstranění* tzv. *světské* moci církve.

V současnosti *přizpůsobování* se současnému světu ze strany stávajících náboženských *skupin* a *odmítání* jistých prvků náboženství *lidmi samotnými*.

Sekularizace a moderní společnost 2

Proces, kterým se *snižuje* význam náboženských *institucí a symbolů* ve společnosti.

Institucionální stránka

1. *Ztráta vlivu* náboženských institucí na politická a hospodářská *rozhodnutí* (oddělení státu a církve)
2. *Vyvlastnění* většiny církevního *majetku*
3. *Emancipace* *vzdělávacího procesu* od náboženského dohledu

Kritika teorie sekularizace

1. *Logická struktura* – proces *mizení* náboženství, ale i popis *proměny* náboženskosti v moderních společnostech (*privatizace, individualizace*).
2. Teorii *popírají* data z výzkumů z posledních desetiletí. Náboženství si *uchovává* svou roli.
3. Soudobá společnost je zasažena vlnou *alternativní religiozity* (nová náboženská hnutí, nové formy *etablovaných* církví).
4. Náboženství je vlivnou *politickou a ekonomickou* silou po celém světě.

Deprivatizace náboženství 1

- *Náboženství se domáhá veřejného uznání proto, aby bránilo tradiční životní styl a jeho hodnoty před zdánlivým hodnotovým relativismem současné společnosti*
- *Náboženství se snaží svým veřejným vystoupením zpochybnit autonomii státu a trhu, které se odmítají podříditi tradičním náboženským hodnotám a v očích náboženství se mohou jevit jako nemorální a nespravedlivé*

Deprivatizace náboženství 2

- *Náboženství odmítá liberální princip individualismu a za základ společenského uspořádání chce považovat transcendentálně legitimizovanou intersubjektivní normativní strukturu*

A z toho vyplývá ...

Deprivatizace náboženství 3

- *Odmítání* kompromisu s *liberálními* hodnotami a *sekulárními* institucemi a negativní vymezování se proti těm náboženským skupinám, které tento kompromis akceptují.
- Odmítnutí *uznat hranice*, kterými *sekulární* společnost obklopila náboženství, *eliminovala* jeho politický *vliv* a zatlačila jej do *privátní* sféry.

Deprivatizace náboženství 4

- *Nahrazení* toho, co je považováno za slabé moderní *náhračky* náboženství, takovými formami, které jsou považovány za *vitální* a především *původní, čisté* formy náboženství. Tato *revivalistická* náboženská hnutí bývají proto označována jako *fundamentalistická*
- Zdroj: Václavík, D.: *Náboženství a moderní česká společnost*. Praha: Grada 2010, s. 9-45.